

Een kieskring voor alle Belgen

De Standaard 4 februari 2005

De democratie die wij vandaag kennen is in essentie een vertegenwoordigende democratie. De dialoog tussen het bestuur en de bevolking die bestuurd wordt verloopt via het tussenstation van de verkozen volksvertegenwoordigers. Daarom zijn verkiezingen een heel belangrijke gebeurtenis. Omdat verkiezingen belangrijk zijn, is de manier waarop ze georganiseerd worden dat ook. De wijze waarop de verkiezingen georganiseerd worden, bepaalt niet zozeer wie ze wint (tenzij er erg grof aan de regels geprutst wordt), maar wel de manier waarop die zo belangrijke dialoog kan verlopen.

In België werd in 2003 de kieswetgeving gewijzigd. Die verandering was niet spectaculair, maar wel betekenisvol. De samenvoeging van de kleinere kieskringen tot provinciale kieskringen heeft niet bepaald wie er meer kans maakte om de verkiezingen te winnen, maar had wel meteen een effect op de wijze waarop de lijsten samengesteld werden. In combinatie met het systeem van de opvolgers én van de dubbele kandidaturen, heeft de hervorming ook gezorgd voor een grotere greep van de partijleiding op de verkozenen én voor beduidend meer vrouwelijke verkozenen. Dat zijn geen onbelangrijke effecten.

Eén stukje van die kieshervorming werd door het Arbitragehof geschorst: de ingewikkelde en asymmetrische oplossing voor de kieskringen in de oude provincie Brabant. Daar bleef dus de oude situatie bestaan, met de beruchte kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde. Het Arbitragehof stelde dat die toestand hoogstens nog tot aan de parlementsverkiezingen van 2007 kan behouden blijven. Zolang zal dat allicht niet duren, want vanuit de Vlaamse regering wordt heel hard aangedrongen op een snellere regeling, en dan wel eentje die de kieskring BHV splitst, liefst met behoud van een band tussen de Vlaams-Brabanders en de kiezers van de Vlaamse partijen in Brussel.

De manier waarop het debat daarover gevoerd wordt, illustreert perfect hoezeer een kiessysteem bepaalt hoe het politieke spel gespeeld wordt. De debatten van de jongste weken en maanden hebben een hoge graad van herkenbaarheid. Ze verlopen keurig volgens het klassieke scenario van de

communautaire debatten. Daarbij kan geen van beide gemeenschappen betraapt worden op grote redelijkheid. Aan Vlaamse kant wordt gesteld dat het Arbitragehof de splitsing gevraagd heeft en dat die kieskring na veertig jaar Vlaams vragen en zagen nu eindelijk moet gesplitst worden. Er is aan die Vlaamse kant niemand om dat tegen te spreken. Aan Franstalige kant wordt van de weeromstuit de eis voor de uitbreiding van de grenzen van Brussel uit de kast gehaald. Dat is ook een eis die al veertig jaar op de tafel ligt, en er is niemand in het Franstalige debat die deze vanzelfsprekendheid zal tegenspreken. Wat over de andere gemeenschap beweerd wordt, wordt evenmin in de eigen taalgroep tegengesproken. Na elk compromis groeit opnieuw snel het wantrouwen omdat de Franstaligen denken dat de Vlamingen (als één hecht blok) meteen toch weer meer zullen vragen en denken de Vlamingen dat de Franstaligen (als één hecht lok) het akkoord wel weer niet zullen respecteren. Het is allemaal bijzonder voorspelbaar.

Wat hier te lande een communautair debat genoemd wordt, is eigenlijk geen debat. Het is veeleer een spel waarin politieke vertegenwoordigers van één van beide taalgroepen elkaar opjutten, met als publiek de kiezers van diezelfde eigen taalgroep. Het is immers alleen maar aan die kiezers dat zij enige verantwoording moeten afleggen. Hoewel die hele dynamiek bijzonder voorspelbaar is, blijken de spelers toch telkens weer te vergeten dat het doek alleen maar kan vallen wanneer er een oplossing gevonden is. En die oplossing is uiteraard altijd een compromis. Het regelen en sturen van een samenleving waarin verschillende vragen en botsende belangen bestaan, is de essentie van de politiek. En het zoeken en vinden van onderhandelde oplossingen daarvoor, is de essentie van democratische politiek.

Maar democratie kan alleen maar naar behoren functioneren, indien ze ook door de betrokken bevolking als legitiem ervaren wordt. Wanneer het onderhandelde compromis pas volgt nadat eerst de beide kampen met luider stemme aan hun achterban beloofd hebben dat ze nooit ofte nimmer zullen buigen of barsten, lopen de politieke vertegenwoordigers veel kans om als regelrechte verraders te worden beschouwd., als spelers van een dubbel spel, als slechte vertegenwoordigers dus. Meteen na het gesloten compromis verklaren dat de slechte aspecten ervan vroeg of laat wel zullen moeten verdwijnen, is niet

meteen een zinvolle uitweg. Het bereidt alleen het volgende dovenmangsgesprek voor.

Het debat over Brussel-Halle-Vilvoorde gaat over de organisatie van verkiezingen. Of beter: het zou daarover moeten gaan. Het zou de aanleiding kunnen of moeten zijn om na te denken over de vraag of het in een land met twee taalgroepen die geografisch grotendeels gescheiden zijn wel zinvol is om ervan uit te gaan dat Nederlandstaligen en Franstaligen alleen maar door taalgenoten kunnen vertegenwoordigd worden. Als dat zo is, moeten we weten dat het Belgische bestel zal blijven lijden aan een gigantisch democratisch deficit. Federale politici maken immers regels voor alle inwoners van het land, maar kunnen niet door alle inwoners daarvoor beoordeeld worden. Het logische verlengde van dit principe van de ééntalige vertegenwoordiging is dus de onmogelijkheid om het Belgisch bestel voldoende democratisch te houden. Het lijkt ons logisch dat wie dit principe verdedigt, zich niet moet verliezen in futiele debatten over de splitsing van een kieskring, maar eerder de onderhandelingen over het einde van België moet aanknopen.

Wie meent dat het Belgische bestel behouden moet blijven, moet op zoek naar manieren om dit democratisch deficit te repareren, net zoals diegenen die menen dat de Europese constructie zinvol is op zoek moeten gaan naar manieren om het Europese bestuur op een correcte wijze verantwoording te laten afleggen aan de Europese bevolking. De wijze waarop de verkiezing van de vertegenwoordigers georganiseerd wordt, is één van de meest voor de hand liggende manieren om dat te doen. Indien er in België (grote) politieke partijen zouden bestaan die kiezers aan beide kanten van de taalgrens proberen aan te trekken, zou het democratisch deficit al een stuk kleiner zijn. Maar die partijen zijn er niet, en ze zullen ook morgen niet plots uit de blauwe hemel komen vallen. Er is echter wel een relatief eenvoudige oplossing die zou toelaten dat minstens een deel van de verkozenen aandacht zou besteden aan kiezers die uit meer dan één taalgroep komen: een kieskring die de taalgrens overschrijdt. Bij federale verkiezingen (en uiteraard niet bij regionale verkiezingen) zou een deel (bijvoorbeeld één derde) van de 150 kamerzetels kunnen verdeeld worden in één enkele kieskring die het hele Belgische grondgebied bestrijkt, en de andere zetels in provinciale kieskringen. Vlaamse en Franstalige partijen kunnen dan – apart of als zij dat zelf wensen in onderlinge samenwerking – voor de zetels van die

federale kieskring politici naar voor schuiven die niet alleen bij de eigen taalgroep wensen te scoren, maar ook aan de andere kant van de taalgrens. De Belgische bevolking heeft in een democratisch bestel het recht om Belgische volksvertegenwoordigers te kiezen. Dat in de huidige Belgische Grondwet staat dat alle volksvertegenwoordigers de hele natie vertegenwoordigen, is immers een theoretisch principe dat – vanwege het kiessysteem – niet in de praktijk omgezet wordt.

Met een dergelijke federale kieskring voor een deel van de Kamerzetels kan men tegelijkertijd een indeling van het land in zuivere provinciale kieskringen realiseren, zoals de Vlaamse partijen dat vragen, en toch ook de mogelijkheid oplaten om Franstalige kiezers die in Vlaanderen wonen op Franstalige kandidaten te laten stemmen (en uiteraard ook omgekeerd). Het is ongetwijfeld mogelijk om het probleem van Brussel-Halle-Vilvoorde op te lossen met een ingewikkeld compromis dat het democratisch deficit nog erger maakt en meteen de kiemen zaait voor een volgend conflict. Maar het is ook mogelijk om eruit te geraken langs de grote poort, door een wijze aanpassing van onze instellingen die ze beter geschikt maakt voor de democratische vertegenwoordiging in onze federale staat.

Kris Deschouwer (VUB & Lausanne)

Philippe Van Parijs (UCL & Harvard)

Rik Coolsaet (UGent)

Pascal Delwit (ULB)

Lieven De Winter (UCL & KUB)

Marco Martiniello (ULg)

Koen Raes (UGent)

Benoit Rihoux (UCL)

Toon Vandevelde (KuLeuven)

Pierre Verjans (ULg)

Stefaan Walgrave (UA)